

ANALYSIS OF THE GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN POZEGA-SLAVONIA COUNTY

ANALIZA RASTA I RAZVOJA MALOG GOSPODARSTVA U POŽEŠKO – SLAVONSKOJ ŽUPANIJI

STAZIC, Monika & STAVLIC, Katarina

Abstract: *Small businesses represent the most active part of the economy as a generator of economic growth and development. This paper analyzes the growth and development of small business in the Požega-Slavonia County. Applying the appropriate statistical and mathematical methods, the data on small and medium-sized enterprises in Požega-Slavonia County, available through the Digital Chamber database, were analyzed. The aim of this paper is to show the growth trends in the number of small and medium-sized enterprises, the number of employees in them, and the generated revenues and consolidated financial results in the period 2008 to 2018 in the said county. The results point to growing trends in small business in this County.*

Key words: *growth and development, Požega-slavonia County, small and medium enterprises*

Sažetak: *Malo gospodarstvo predstavlja najaktivniji dio gospodarstva kao generatora gospodarskog rasta i razvoja. U ovom radu analizira se rast i razvoj malog gospodarstva u Požeško-slavonskoj županiji. Primjenom odgovarajućih statističkih i matematičkih metoda analizirani su podaci o malom i srednjem poduzetništvu u Požeško-slavonskoj županiji dostupni preko baze podataka Digitalna komora. Cilj ovog rada je prikazati trendove rasta broja malih i srednjih poduzeća, broja zaposlenih u njima, te ostvarenih prihoda i konsolidiranog financijskog rezultata u razdoblju od 2008. do 2018. godine u navedenoj županiji. Rezultati ukazuju na rastuće trendove u malom gospodarstvu u ovoj županiji.*

Ključne riječi: *rast i razvoj, Požeško-slavonska županija, mala gospodarstva*

Authors' data: Monika, Stazić, bacc. oec., student Veleučilišta u Požegi, Vukovarska 17, Požega, mstazic@vup.hr; Katarina, Štavlić, dr.sc., prof.v.š., znanstveni suradnik, Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, kstavlic@vup.hr

1. Uvod

Razvoj poduzetništva za svaku ekonomiju predstavlja mogućnost gospodarskog rasta i razvoja generiranjem novih radnih mjesta i stvaranjem dodatne vrijednosti. Najdinamičniji je sektor malih i srednjih poduzeća koja u svim ekonomijama čine oko 99% svih poduzeća. Sektor malog i srednjeg poduzetništva se u Republici Hrvatskoj naziva još i malo gospodarstvo. Prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva [6] subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dobiti odnosno dohotka na tržištu. Prema navedenom Zakonu, razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti maloga gospodarstva.

Mikro subjekti su fizičke i pravne osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika, ostvaruju ukupni godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura.

Mali subjekti su fizičke i pravne osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 50 radnika, ostvaruju ukupni godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 eura, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 eura.

Srednji subjekti su fizičke i pravne osobe čiji je godišnji prosječni broj radnika, ukupni godišnji promet ili zbroj bilance, odnosno dugotrajna imovina veća od utvrđenih za male subjekte. [5]

Zbog velike važnosti malih i srednji poduzeća za cjelokupni gospodarski, a i regionalni razvoj, u ovom radu se opisuje pojava malog gospodarstva, te se korištenjem odgovarajućih matematičkih i statističkih metoda analiziraju promjene u tom sektoru u Požeško-slavonskoj županiji. Rezultati ove analize ukazat će na njihovu dosadašnju prilagodljivost ubrzanim globalizacijskim procesima, brzom razvoju tehnologija i ekonomskim i političkim integracijama, kako u Republici Hrvatskoj, tako i u širem okruženju.

U daljnjem radu su prikazani rezultati statističke obrade podataka o mikro, malim, srednjim i velikim poduzećima (aktivnim trgovačkim društvima) u Republici Hrvatskoj i Požeško-slavonskoj županiji. Kako bi se utvrdilo postojanje rasta i razvoja sektora malog gospodarstva napravljene su usporedbe podataka za razdoblje 2008. i 2018. godine i izračunate su stope promjena za sve kategorije. Korišteni su podaci iz dostupnih baza Hrvatske gospodarske komore, s naglaskom na online bazu Digitalna komora, te Izvješća o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj koje izdaje Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva. Kriteriji pretrage i filtriranja podataka preko Digitalne komore su sukladno veličinama poduzeća prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva. U navedenom uzorku obuhvaćena su samo aktivna trgovačka društva, a ne i obrti, jer zbog nepotpunih podataka o obrtima i mikro poduzećima u prethodnim odabranim razdobljima nije bila moguća usporedba i njihovo uvrštavanje u ovu analizu.

2. Rast i razvoj malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj

Sektor malih i srednjih poduzeća (malo gospodarstvo) u Republici Hrvatskoj u proteklom 25.-o godišnjem razdoblju bilježi kontinuiran rast i razvoj. U ovom dijelu napravljena je usporedba podataka o broju gospodarskih subjekata i broju zaposlenih za 2008. i 2018. godine kako bi se vidjelo koliki i kakav je bio gospodarski oporavak u ovom sektoru u Republici Hrvatskoj.

Prema podacima u tablici 1. vidljivo je da je u razdoblju od 2008. do 2018. godine došlo do porasta udjela subjekata malog gospodarstva u ukupnom broju poduzeća i u 2018. godini su činila 99,7% ukupnog broja gospodarskih subjekata, što je posljedica i povećanja broja subjekata malog gospodarstva u 2018. godini u odnosu na 2008. za 192,09%.

Nadalje, vidljiv je porast zaposlenih u tom sektoru za 9,64% u 2018. godini u odnosu na 2008. godinu što je pokazatelj generiranja novih radnih mjesta.

Godina	Trgovačka društva					Broj zaposlenih	
	Velika	Srednja	Mala	Ukupno	Malo gospodarstvo (S+M)	Ukupno	Malo gospodarstvo (S+M)
1990.	600	1444	8815	10859	10259	1132766	446376
%	5,53	13,29	81,18	100	94,47	100	56,2
2001.	571	2203	54213	56987	56416	727233	408766
%	1	3,87	95,1	100	99	100	56,2
2007.	475	1590	81467	83532	83057	920173	591317
%	0,6	1,9	97,5	100	99,4	100	64,3
2008.	453	1396	87807	89656	89203	933958	618841
%	0,5	1,6	97,9	100	99,5	100	66,3
2018.	360	1498	260016	261874	261514	939954	678489
%	0,3	0,57	99,13	100	99,7	100	72,2
Stopa promjene 2018./2008. u %	-20,53	7,31	196,12	192,09	193,17	0,64	9,64

Tablica 1. Kretanje broja poduzetnika i broja zaposlenih u RH - prema veličini poduzetnika, izračun autorica prema podacima [1, 2, 3, 4]

Analizom prikazanih podataka u tablici 1. vidljivo je da je došlo do rasta i razvoja sektora malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj, posebice do rasta udjela broja zaposlenih i rastućeg udjela broja subjekata malog gospodarstva u ukupnim vrijednostima.

3. Analiza razvoja malog gospodarstva u Požeško – slavonskoj županiji

Požeško – slavonska županija je u 2018. u odnosu na 2008. godinu ostvarila povećanje

ukupno ostvarenih prihoda kod aktivnih trgovačkih društava za 31,98%, rast ukupnog broja poduzeća za 92,69%, porast ostvarene dobiti za 28,03%, te porast broja

zaposlenih za 6,18%.[3] Radi li se o utjecaju rasta i razvoja korporativnog poduzetništva kroz poslovanje velikih poduzeća ili o doprinosu subjekata malog i srednjeg poduzetništva vidljivo je kroz daljnju analizu u tablicama 2, 3, 4 i 5.

Rast i razvoj malih i srednjih poduzeća vidljiv je iz podatka da je došlo do smanjenja udjela velikih poduzeća u 2018. u odnosu na 2008. godinu za 48%, te u povećanju udjela malog gospodarstva u ukupnom broju poduzeća sa 98,96% na 99,46%, što predstavlja povećanje udjela za 0,5%.

		Broj aktivnih trgovačkih društava u Požeško - slavonskoj županiji					Broj zaposlenih		
Godina	Velika	Srednja	Mala	Mikro	Ukupno	Malo gospodarstvo (M+S)	Ukupno	Malo gospodarstvo (S+M)	
2007.	5	13	461	NP	479	474	8776	6293	
%	1,04	2,71	96,25		100	98,96	100	71,71	
2008.	5	13	461	NP	479	474	8713	6215	
%	1,04	2,71	96,25		100	98,96	100	71,33	
2018.	5	15	92	811	923	918	9251	7297	
%	0,54	1,63	9,97	87,87	100	99,46	100	78,88	
Stopa promjene 2018. u odnosu na 2008. u %	0	15,38	-80,04	100	92,69	93,67	6,17	17,41	

Tablica 2. Kretanje broja poduzetnika i broja zaposlenih u Požeško – slavonskoj županiji - prema veličini poduzetnika, izračun autorica prema [2, 3, 4]

		Broj aktivnih trgovačkih društava u gradu Požegi					Broj zaposlenih		
Godina	Velika	Srednja	Mala	Mikro	Ukupno	Malo gospodarstvo (M+S)	Ukupno	Malo gospodarstvo (S+M)	
2007.	2	11	232	NP	245	243	5338	3046	
%	0,8	4,5	94,7		100	99,2	100	57,06	
2008.	2	11	232	NP	245	243	5229	4254	
%	0,8	4,5	94,7		100	99,2	100	81,36	
2018..	4	11	41	391	447	443	5304	4038	
%	0,89	2,46	9,17	87,47	100,00	99,11	100	76,13	
Stopa promjene 2018. u odnosu na 2008. u %	100	0,00	-82,33	100	82,45	82,30	1,43	-5,08	

Tablica 3. Kretanje broja poduzetnika i broja zaposlenih u gradu Požegi - prema veličini poduzetnika; izračun autorica prema [2, 3, 4]

Zbog važećih zakonskih propisa u 2008. godini nije poznat podatak za mikro poduzeća. Tada su i mikro i mala poduzeća činila mala poduzeća. Iz tablice 2. vidljiv je pad broja malih poduzeća i porasta broja mikro poduzeća zbog izmjena kriterija razvrstavanja poduzetnika prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva i Zakonu o računovodstvu. Broj subjekata malog gospodarstva u Požeško-slavonskoj županiji je u 2018. u odnosu na 2008. godinu porastao za 93,67%. Također, vidljiv je i porast broja zaposlenih u sektoru malog gospodarstva u navedenom razdoblju za 17,41%, dok je došlo do smanjenja broja zaposlenih u velikim poduzećima za čak 21,78%.

Nešto drugačiji trendovi u istom razdoblju su bili prisutni u gradu Požegi, sjedištu Požeško-slavonske županije, a prikazani su u tablici 3. U analiziranom razdoblju došlo je do povećanja broja mikro i velikih poduzeća što je rezultiralo porastom od 82,30% broja subjekata malog gospodarstva, ali je, unatoč povećanju ukupne zaposlenosti za 1,43%, vidljiva smanjena zaposlenost u gradu Požegi kod subjekata malog gospodarstva za 5,08%.

Prema navedenim podacima vidljivo je da su slični trendovi rasta i razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Požeško – slavonskoj županiji, gradu Požegi i u Republici Hrvatskoj. Za potrebe detaljnije analize doprinosa pojedinih djelatnosti opisanom rastu i razvoju malog gospodarstva u ovoj županiji, napravljena je analiza promjene prihoda, broja zaposlenih i broja poduzeća malog gospodarstva prema djelatnostima (tablica 5). Najveći porast broja poduzeća vidljiv je u sljedećim djelatnostima: pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (460%), te administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (360%), informacije i komunikacije (212,50%). Najveći porast broja zaposlenih vidljiv je u sljedećim djelatnostima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (3150%), rudarstvo i vađenje (1160%), te djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (387,14%). Dok je najveći porast u ukupnim prihodima vidljiv u sljedećim djelatnostima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (1008,11%), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (686,90%) i djelatnosti rudarstva i vađenja (304,01%). Kontinuitet poslovanja mjerljiv ostvarenim prihodima vidljiv je u djelatnostima poljoprivrede i prerađivačke industrije, dok je smanjenje vidljivo u djelatnosti poslovanja nekretninama (-93,32%), ostalim uslužnim djelatnostima (47,37%), te u djelatnosti obrazovanja (43,01%).

Vrsta poduzeća	Dobit/gubitak poslovanja		Stopa promjene 2018./2008. u %
	2008.	2018.	
Malo	50.527.671	-3.254.429	-106,44
Srednje	24.342.228	58.690.307	141,1
Malo gospodarstvo	74.869.899	55.435.878	-25,96
Veliko	17.967.513	63.483.875	253,33

Tablica 4. Konsolidirani financijski rezultat poduzetnika u Požeško-slavonskoj županiji u 2008. i 2018. godini; izračun autorica prema [2, 3]

DJELATNOST		PRIHODI MALOG GOSPODARSTVA			ZAPOSLENI U MALIM GOSPODARSTVIMA			BROJ PODUZEĆA U MALIM GOSPODARSTVIMA		
Šifra	Naziv	2008.	2018.	Stopa promjene 2018./2008. u %	2008.	2018.	Stopa promjene 2018./2008. u %	2008.	2018.	Stopa promjene 2018./2008. u %
A	POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	140.292.622	146.238.013	4,24	182	212	16,48	25	55	120,00
B	RUDARSTVO I VAĐENJE	15.305.315	61.835.364	304,01	10	126	1160,00	1	2	100,00
C	PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	631385987	883.726.861	39,97	2812	2.625	-6,65	87	172	97,70
D	OPSKRBA EL. ENERGIJOM	0	24.586.610	100,00	0	21	100,00	0	10	100,00
E	OPSKRBA VODOM; ...	105.962.186	140.904.104	32,98	272	400	47,06	6	11	83,33
F	GRAĐEVINARSTVO	233.072.671	407.295.516	74,75	571	791	38,53	55	109	98,18
G	TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	852.202.921	810.746.011	-4,86	1108	1.057	-4,60	150	178	18,67
H	PRIJEVOZI I SKLADIŠTENJE	348.739.379	489.459.292	40,35	661	982	48,56	21	51	142,86
I	DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	7.915.329	62.277.909	686,80	70	341	387,14	15	84	460,00
J	INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	13.799.004	24.427.212	77,02	65	98	50,77	8	25	212,50
K	FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	1.448.603	1.625.623	12,22	16	8	-50,00	13	3	-76,92
L	POSLOVANJE NEKRETNINAMA	9.436.919	630.171	-93,32	22	1	-95,45	4	6	50,00
M	STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	43.892.966	69.978.913	59,43	186	310	66,67	51	115	125,49
N	ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	1.943.050	21.531.186	1008,11	2	65	3150,00	5	23	360,00
O	JAVNA UPRAVA I OBRANA	0	177.000	100,00	0	3	100,00	0	1	100,00
P	OBRAZOVANJE	24.082.025	13.725.092	-43,01	109	62	-43,12	10	20	100,00
Q	DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	8.800.921	17.837.576	102,68	63	112	77,78	5	12	140,00
R	UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	406.365	1.128.756	177,77	2	9	350,00	4	9	125,00
S	OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	16.169.872	8.509.988	-47,37	64	74	15,63	14	32	128,57
Ukupno		2.454.856.135	3.186.641.197	29,81	6215	7.297	17,41	474	918	93,67

Tablica 5. Kretanje broja poduzetnika, broja zaposlenih i prihoda u malim gospodarstvima u Požeško – slavonskoj županiji prema djelatnostima; izračun autorica prema [2, 3]

Unatoč pozitivnim stopama promjena ukupnog broja subjekata malog gospodarstva, broja zaposlenih u istima, te iznosa ukupnih prihoda, podaci u tablici 4. ukazuju na prisutnost financijskih problema u malim poduzećima. Mala poduzeća su ostvarila smanjenje dobiti za 106,44%, tj. u 2018. godini su ostvarila konsolidirani gubitak u poslovanju. Zbog toga i malo gospodarstvo obilježi pad dobiti za 25,96% unatoč rastu dobiti u srednjim poduzećima, dok velika poduzeća bilježe rast prihoda za 253,33%. Dobiveni rezultati mogu biti podloga budućim odlukama o strateškim i drugim investicijama u sektor malog gospodarstva na području PSŽ.

4. Zaključak

U Republici Hrvatskoj i Požeško-slavonskoj županiji u razdoblju od 2008. do 2018. godine došlo je do osjetnog porasta malih i srednjih poduzeća. Poduzetničko i makroekonomsko okruženje je u navedenom razdoblju doživjelo brojne promjene. Došlo je do usklađivanja zakonske regulative sa zakonima EU, izgradnje poduzetničke infrastrukture i gospodarskog rasta vidljivog kroz rast realne stope BDP-a. U Požeško-slavonskoj županiji u sektoru malog gospodarstva je posebice vidljiv rast broja poduzeća, porast zaposlenosti i porast ukupnih prihoda gotovo u svim djelatnostima. Nasuprot pozitivnim trendovima, vidljiva je pojava negativnog konsolidiranog financijskog rezultata kod malih poduzeća, što je rezultat gubitaka u mikro poduzećima. U budućem razdoblju neophodno je ojačati financijsku stabilnost i izvore financiranja investicija mikro i malih poduzeća kako bi inovacijskim projektima poboljšali svoju konkurentnost na tržištu. Neka buduća istraživanja trebala bi biti usmjerena na istraživanje statistički značajne povezanosti opisanih promjena u sektoru malog gospodarstva s makroekonomskim pokazateljima u Republici Hrvatskoj i regiji.

5. Literatura

- [1] CEPOR (2020). *Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj*, Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva>; *Pristup: 15-04-2020*
- [2] Hrvatska gospodarska komora (2009). *Malo gospodarstvo*, Zagreb, Dostupno na: <http://hgk.biznet.hr/hgk/fileovi/16280.pdf> *Pristup: 15-04-2020*.
- [3] Hrvatska gospodarska komora (2020). Digitalna komora, Dostupno na: <https://digitalnakomora.hr/home>; *Pristup: 15-04-2020. Izračun autora*
- [4] Štavlić, K. (2010). *Regionalni razvoj temeljen na rastu i razvoju malih i srednjih poduzeća*. Proceedings of the 2nd International Conference "Vallis Aurea" Focus on: Regional Development. Katalinić, Branko (ur.). Wien, Požega: Polytechnic of Požega, Croatia & DAAAM International Vienna, Austria, 2010. 1403-1407
- [5] Štavlić, K. (2018). *Mikro poduzetništvo – resursi, potencijali i uspješnost*. Veleučilište u Požegi, ISBN 978-953-7744-32-8, Požega
- [6] Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (2016). Narodne novine br. 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16, čl. 3, Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva>; *Pristup: 20-04-2020*

Photo 070. U Baranji s Igorom / In Baranja with Igor